

knibbelen. Er werd bij die vorderingen steeds betaald, d.w.z. dat degeen die goederen moest afstaan, geld ontving dat hetzij van de Nederlandse, hetzij van de Duitse overheid afkomstig was. Die betalingen hieven de reële verarming niet op: de goederen verdwenen en met het geld kon men in de schaarste-economie (elke oorlogseconomie is een schaarste-economie) weinig beginnen.

Een *algemene* vorderingsbevoegdheid had het *Reichskommissariat* in de eerste twee-en-een-half jaar van de bezetting niet. Met Seyss-Inquarts machtiging hadden wel de secretarissen-generaal die bevoegdheid in de zomer van '40 verworven,¹ zulks o.m. met het oog op de wederopbouw. Dat betekende niet dat niet ook de bezetter kon vorderen wat hij wenste, maar hij moest dat dan óf via een of meer der secretarissen-generaal doen óf door middel van een speciale verordening. In de zomer van '42 vloeiden hier moeilijkheden uit voort. De *Rüstungsinspektion* wilde machines uit sommige bedrijven, die gedeeltelijk gesloten zouden worden, naar andere bedrijven overbrengen – die machines moesten daartoe gevorderd worden; men kon dat wel doen via het departement van handel, nijverheid en scheepvaart maar simpeler was het indien Duitse instanties formeel het recht kregen, buiten de Nederlandse overheid om, alles te vorderen waaraan zij behoefte hadden. Seyss-Inquart zorgde voor de desbetreffende verordening²; zij verscheen in december '42 en bepaalde kort en goed dat de *Reichskommissar*, 'indien hij het in het algemeen belang noodzakelijk acht' (buiging voor het volkenrecht), alles kon 'vorderen' wat hij wenste: 'alle zaken, roerende zowel als onroerende, lichamelijke zowel als onlichamelijke'; bovendien kon hij nu 'vorderen' 'dat iemand bepaalde prestaties verricht'. Op grond van deze laatste bepaling zouden van eind '43 af in vele delen des lands burgers opgeroepen worden om te helpen bij de aanleg van Duitse versterkingen.

★

Men kan de eisen van de bezetter voorzover die betrekking hadden op de verdeling van de beschikbare grondstoffen (de Limburgse steenkool!) en van de lopende industriële en agrarische productie óók als 'vorderingen' beschouwen. 'Gevorderd' werd tevens een aanzienlijke financiële bijdrage van de Nederlandse staat, enerzijds aan de bezetter (*Wehrmacht* en *Reichskommis-*

¹ VO 110/40 (*Verordeningenblad*, 1940, p. 344–54). ² VO 139/42 (a.v., 1942, p. 604–17).